

9

COMERÇ

RESUM

L'any 2004 hi havia a les Illes Balears 21.664 empreses del sector del comerç, és a dir, el 25,36% del total d'empreses, de manera que es produí un increment del 14% respecte del 2003. El 71% d'aquestes empreses es dedicaven al comerç al detall; el 20%, al comerç a l'engròs, i el 9% a la venda, el manteniment i la reparació de vehicles.

Des d'un punt de vista estructural, l'enquesta anual de comerç del 2002, la darrera de què es disposa a hores d'ara, ens informa que el sector del comerç és el més important quant a xifra de negoci, amb gairebé 9.000 milions d'euros, de manera que l'any 2002 concentrava el 40,1% de la facturació de les empreses de serveis (el turisme només en representava el 35,2%). El valor de la producció agregada va ser de 2.332 milions d'euros. Més d'un 68% d'aquesta producció agregada generà un valor afegit, distribuït entre el 57% de despeses de personal i el 43% d'excedent brut d'explotació. En conjunt, el sector del comerç aportà l'any 2002 un 10,51% del valor afegit brut (VAB) generat a les Illes Balears i un 12,27% del VAB del sector serveis.

El nombre de persones ocupades en el sector del comerç va ser el 2002 de 66.842 com a mitjana al llarg de l'any. Finalment, la productivitat global del sector se situà entorn dels 22.611 euros per persona ocupada, és a dir, 3.775 euros més baixa que la productivitat del sector del comerç a l'Estat espanyol, cosa que es pot matissar segons quin sigui el subsector analitzat, ja que, per exemple, en el comerç al detall la productivitat és força semblant.

Si ens fixam en l'evolució conjuntural del sector, podem comprovar que a les Illes Balears les vendes del comerç al detall varen créixer durant el 2004 un 5,69%, això és: 1,5 punts més que el 2003, i a un ritme semblant al conjunt espanyol. L'ocupació en el comerç al detall es va incrementar al llarg de l'any un 1,14%, dues dècimes més que a Espanya, on l'ocupació ho va fer un 0,94%. D'altra banda, la inflació en el sector del comerç al detall s'estima que va ser el 2004 del 2,4%, cinc dècimes més baixa que la inflació al conjunt de l'Estat.

9.1.

INTRODUCCIÓ

La definició de «comerç» es recull en la Llei 11/2001, de 15 de juny, d'ordenació de l'activitat comercial a les Illes Balears, segons la qual s'entén per activitat comercial «la consistent a situar o oferir en el mercat els productes naturals o elaborats, per compte propi o aliè, mitjançant persones físiques o jurídiques, així com els serveis que se'n derivin, independentment de la modalitat o del suport emprat per a la seva realització, tant si es duu a terme en règim de comerç a l'engròs o al detall».

Partint d'aquesta definició de l'activitat comercial, i prenent com a referència la classificació nacional d'activitats econòmiques (CNAE-93), el conjunt de l'activitat comercial queda compresa en tres branques d'activitats:

- a) Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; venda al detall de combustible per a vehicles de motor (en endavant, venda, manteniment i reparació de vehicles).
- b) Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, llevat dels vehicles de motor i les motocicletes (en endavant, comerç a l'engròs).

c) Comerç al detall, llevat del comerç de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; reparació d'efectes personals i estris domèstics (en endavant, comerç al detall).

Aquest és el marc a partir del qual analitzarem les principals variables del sector comercial: primerament, farem referència a l'activitat comercial en conjunt i, posteriorment, ens referirem específicament a cadascun dels tres grups d'activitats que hem esmentat.

9.2.

L'ESTRUCTURA EMPRESARIAL DEL SECTOR COMERCIAL

A les Illes Balears hi havia l'any 2004, segons el directori central d'empreses (DIRCE) que elabora l'Institut Nacional d'Estadística (INE), un total de 21.664 empreses dedicades a algun tipus d'activitat comercial. Aquesta dada representa que al llarg de l'any el nombre d'empreses del sector del comerç s'incrementà en més de 2.700, mentre que l'any anterior aquest increment només havia estat de 270

empreses. Però per copsar la rellevància d'aquestes xifres convé posar-les en relació amb el nombre d'empreses de la resta de sectors econòmics. (Vegeu el quadre I-81.)

D'aquesta manera, s'observa que l'activitat comercial l'any 2004 concentrava el 25,36% del total d'empreses que hi havia a les Illes Balears. A més, dins el sector serveis, una de cada tres empreses es dedicava a l'activitat comercial. De fet, durant el 2004 el creixement del nombre d'empreses comercials es va produir al mateix ritme (14,27%) que al conjunt del sector serveis (14,75%), però molt per sobre de l'increment registrat en el nombre d'empreses en la indústria (2,47%) o en la construcció (7,15%).

També es destaca que cada empresa de la branca del comerç presentà una mitjana d'1,19 locals, per a un total de 25.753 locals comercials. Aquesta ràtio es manté com la més elevada de tots els sectors, la qual cosa és indicativa de l'alt grau de sucursalització del món del comerç.

Una altra dada que pot ajudar a entendre el pes del comerç dins el conjunt de l'economia balear és l'índex comercial que elabora «la Caixa» i que, sobre la base de la

QUADRE I-81. DISTRIBUCIÓ DEL NOMBRE D'EMPRESES I LOCALS PER SECTORS (2004)

Sector	Nre. d'empreses		Nre. de locals	
				Locals per empresa
Indústria	5.525	6,47%	6.091	1,10
Construcció	13.756	16,10%	15.474	1,12
Comerç	21.664	25,36%	25.753	1,19
Resta de serveis	44.480	52,07%	50.491	1,14
Total	85.425	100,00%	97.809	1,14

Font: INE. DIRCE 2004. Elaboració pròpia.

QUADRE I-82. PES DE L'ACTIVITAT COMERCIAL A LES ILLES BALEARS (2001-2003)

	2001	2002	2003
Índex comercial	2.234	2.234	2.340
Majorista	2.008	2.032	2.095
Minorista	2.367	2.351	2.484
Índex d'activitat econòmica	2.319	2.333	2.329
Índex demogràfic	2.192	2.301	2.211

Font: La Caixa, anuaris econòmics d'Espanya 2003, 2004 i 2005. Elaboració pròpia.

recaptació de l'impost d'activitats econòmiques (IAE), reflecteix el pes relatiu de l'activitat comercial respecte del conjunt de l'Estat. El valor d'aquest índex referit al 2003 era de 2.340, és a dir, que l'activitat comercial a les Illes Balears representava el 2,34% de l'activitat comercial arreu de l'Estat. L'activitat comercial de caire minorista disposa d'una posició relativa millor (2,48%) que el comerç a l'engròs (2,09%). D'altra banda, el pes de l'activitat comercial, en créixer més d'una dècima respecte de l'any 2002, va ser lleugerament superior al pes demogràfic i al pes econòmic general que tenien les Illes Balears en el context espanyol. (Vegeu el quadre I-82.)

Quant a les empreses comercials, l'any 2004 clarament tenien un pes major les que es dedicaven al comerç al detall, amb 15.480 empreses, mentre que 4.316 empreses eren de comerç a l'engròs i 1.868 eren empreses del subsector de la venda, el manteniment i la reparació de vehicles. L'important creixement del nombre d'empreses comercials experimentat el 2004 que hem assenyalat més amunt és atribuïble sobretot al creixement del nombre d'empreses dedicades al comerç al detall (18,26%), que disposà de 2.390 empreses més que l'any 2003. (Vegeu el quadre I-83.)

QUADRE I-83. NOMBRE DE COMERÇOS SEGONS LA SEVA ACTIVITAT PRINCIPAL I EL NOMBRE D'ASSALARIATS (2004)

Activitat	Total	Sense assalariats	D'1 a 5 assalariats	De 6 a 19 assalariats	De 20 a 49 assalariats	De 50 a 99 assalariats	De 100 o més assalariats
Venda de vehicles de motor	354	153	115	48	31	5	2
Manteniment i reparació de vehicles de motor	1.182	459	643	77	3	0	0
Venda de recanvis i accessoris de vehicles de motor	137	43	68	15	9	1	1
Venda, manteniment i reparació de motocicletes i ciclomotors, i dels seus recanvis i accessoris	104	44	49	11	0	0	0

Continua

QUADRE I-83. NOMBRE DE COMERÇOS SEGONS LA SEVA ACTIVITAT PRINCIPAL I EL NOMBRE D'ASSALARIATS (2004)							
Activitat	Total	Sense assalariats	De 1 a 5 assalariats	De 6 a 19 assalariats	De 20 a 49 assalariats	De 50 a 99 assalariats	De 100 o més assalariats
Venda al detall de carburants per a l'automoció	91	4	42	38	6	1	0
Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç, llevat de vehicles de motor i motocicletes	4.316	1.933	1.656	582	119	20	6
Intermediaris del comerç	1.165	904	241	17	2	1	0
Comerç a l'engròs de primeres matèries agràries i d'animals vius	150	52	77	17	4	0	0
Comerç a l'engròs de productes alimentaris, begudes i tabac	1.068	353	490	182	33	7	3
Comerç a l'engròs de productes de consum, diferents dels alimentaris	998	363	453	148	24	8	2
Comerç a l'engròs de productes semielaborats, ferralla i productes de rebuig	534	137	204	148	41	4	0
Comerç a l'engròs de maquinària i equips	368	108	180	65	14	0	1
Altres tipus de comerç a l'engròs	33	16	11	5	1	0	0
Comerç al detall, llevat de comerç de vehicles de motor, motocicletes i ciclomotors; reparació d'efectes personals i estris domèstics	15.480	7.783	6.800	822	56	9	10
Comerç al detall en establiments no especialitzats	1.152	485	549	97	13	5	3
Comerç al detall d'aliments, begudes i tabac en establiments especialitzats	2.017	888	1.039	89	1	0	0
Comerç al detall de productes farmacèutics, articles mèdics, bellesa i higiene	611	122	427	59	2	1	0
Altres tipus de comerç al detall d'articles nous en establiments especialitzats	9.309	4.231	4.490	546	34	3	5
Comerç al detall de béns de segona mà, en establiments	59	38	19	2	0	0	0
Comerç al detall fora d'establiments	1.989	1.785	178	18	6	0	2
Reparació d'efectes personals i estris domèstics	343	234	98	11	0	0	0
Total	21.664	10.419	9.373	1.593	224	36	19

Font: INE. DIRCE 2004. Elaboració pròpia.

Si ens fixam en el nombre d'assalariats de les empreses comercials, es veu que el 48,09% de les empreses no tenia cap persona assalariada, mentre que el 43,27% tenien d'un a cinc assalariats i el 7,35% en tenien de sis a denou. El comerç al detall era el grup d'activitat que presentava globalment un nombre menor d'assalariats per empresa, mentre que les empreses que es dedicaven a la venda, el manteniment i la reparació de vehicles eren les que més persones assalariades ocupaven per empresa.

També convé fer esment a la superfície mitjana dels establiments comercials i a les diferències que s'hi observaven segons el tipus d'activitat. En aquest cas, la font d'informació és l'*Anuari Econòmic d'Espanya*, que publica «la Caixa», en què el nombre

d'activitats comercials es calcula a partir de les llicències de comerç subjectes a l'impost d'activitats econòmiques.

Al nombre d'establiments comercials, dels quals no hi ha informació censal, s'intenta aproximar-s'hi a partir del nombre d'activitats econòmiques (malgrat que un establiment comercial pot tenir una o diverses activitats). Així, el 2004 hi havia a les Illes Balears 27.422 establiments comercials, un 10,8% més que el 2003. Ens referim a 3.944 activitats comercials a l'engròs i de 23.478 activitats comercials al detall. (Vegeu el quadre I-84.)

Durant el període 1997-2004 el nombre d'establiments comercials a l'engròs va créixer el 16,9%, mentre que el de

QUADRE I-84. NOMBRE D'ESTABLIMENTS COMERCIALS PER TIPUS D'ACTIVITAT (2002-2004)

Tipus de comerç	2002	2003	2004	% Var. 04/03
A l'engròs	3.542	3.641	3.944	8,32
Primeres matèries agràries, alim., begudes i tabac	1.488	1.515	1.597	5,41
Tèxtil, confecció, calçat i articles de cuir	206	217	271	24,88
Productes farmac., perfum i manteniment de la llar	306	326	346	6,13
Comerç a l'engròs d'articles de consum durador	539	566	627	10,78
Comerç a l'engròs interindustrial	108	110	112	1,82
Altre comerç a l'engròs interindustrial	575	594	647	8,92
Altre comerç a l'engròs no especificat	320	313	344	9,90
Al detall	20.637	21.118	23.478	11,18
Alimentació	5.870	5.993	6.564	9,53
Comerç tradicional	—	5.381	5.869	9,07
Supermercats	—	612	695	13,56
No-alimentació	13.380	13.673	15.169	10,94
Vestit i calçat	3.727	3.799	4.348	14,45
Llar	3.575	3.631	4.112	13,25
Resta de no-alimentació	6.078	6.243	6.709	7,46

Continua

QUADRE I-84. NOMBRE D'ESTABLIMENTS COMERCIALS PER TIPUS D'ACTIVITAT (2002-2004)

Tipus de comerç	2002	2003	2004	% Var. 04/03
Comerç mixt i altres	1.387	1.452	1.745	20,18
Grans magatzems	4	4	4	0,00
Hipermercats	20	21	21	0,00
Magatzems populars	27	31	35	12,90
Mercats i comerç ambulant	595	651	827	27,04
Altres	741	745	858	15,17
Total	24.179	24.759	27.422	10,76

Font: La Caixa, anuaris econòmics d'Espanya 2003, 2004 i 2005. Elaboració pròpia.

comerç al detall va augmentar el 27,8%. El comerç al detall de productes d'alimentació va créixer el 31,9%; el de productes de no-alimentació, el 24,4%, mentre que el comerç mixt va repuntar el 44,9%. Això no obstant, més de la meitat d'aquest increment és imputable al darrer exercici i el creixement els anys anterior és molt més moderat. (Vegeu el quadre I-85.)

En conjunt, els establiments de comerç al detall tenien una superfície mitjana de 117,85 metres quadrats per establiment. D'aquests, els establiments l'activitat principal dels quals era la distribució de productes d'alimentació eren els de menor superfície mitjana, amb 71,26 metres

quadrats; els comerços que no eren d'alimentació (vestit i calçat, llar i altres) ocupaven de mitjana 130,59 metres quadrats i, d'altra banda, el comerç mixt (grans magatzems, hipermercats, magatzems populars, mercats i comerç ambulant, i altres) era el que disposava d'establiments més grans, amb 182,32 metres quadrats de mitjana. (Vegeu el quadre I- 86.)

La superfície total del comerç al detall experimentà, entre el 1998 i el 2004, un increment del 18%, i va ser en el sector de l'alimentació que aquest increment es manifestà de manera més accentuada (24%). (Vegeu el quadre I-87.)

QUADRE I-85. EVOLUCIÓ DEL NOMBRE D'ESTABLIMENTS COMERCIALS PER TIPUS DE COMERÇ (1997-2004)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
A l'engròs	3.374	3.408	3.475	3.465	3.517	3.542	3.641	3.944
Al detall	18.378	19.436	19.924	20.133	20.458	20.637	21.118	23.478
Alimentació	4.977	5.679	5.845	5.785	5.907	5.870	5.993	6.564
No alimentació	12.197	12.514	12.795	13.063	13.229	13.380	13.673	15.169
Comerç mixt i altres	1.204	1.243	1.284	1.285	1.322	1.387	1.452	1.745
Total	21.752	22.844	23.399	23.598	23.975	24.179	24.759	27.422

Font: La Caixa. Anuaris econòmics d'Espanya (diversos anys).

QUADRE I-86. SUPERFÍCIE DELS ESTABLIMENTS COMERCIALS AL DETALL (2004)

Tipus de comerç	Superfície	
	Total	Mitjana
Alimentació	467.779 m ²	71,26 m ²
Comerç tradicional	176.728 m ²	30,11 m ²
Supermercats	291.051 m ²	418,78 m ²
No-alimentació	1.980.917 m ²	130,59 m ²
Vestit i calçat	347.224 m ²	79,86 m ²
Llar	918.025 m ²	223,26 m ²
Resta de no-alimentació	715.668 m ²	106,67 m ²
Comerç mixt i altres	318.148 m ²	182,32 m ²
Grans magatzems	81.992 m ²	20.498,00 m ²
Hipermercats	77.589 m ²	3.694,71 m ²
Magatzems populars	16.794 m ²	479,83 m ²
Altres	141.773 m ²	171,43 m ²
Total	2.766.844 m²	117,85 m²

Font: La Caixa, *Anuari Econòmic d'Espanya 2005*.

QUADRE I-87. EVOLUCIÓ DE LA SUPERFÍCIE COMERCIAL MINORISTA PER TIPUS DE COMERÇ (1999-2004)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Alimentació	377.560	385.818	396.181	406.915	432.489	467.779
No alimentació	1.664.111	1.712.146	1.735.969	1.760.693	1.800.928	1.980.917
Comerç mixt i altres	303.553	311.511	268.088	294.924	298.940	318.148
Total	2.345.224	2.409.475	2.400.238	2.462.532	2.532.357	2.766.844

* Unitat: m²

Font: La Caixa, anuaris econòmics d'Espanya (diversos anys).

9.3.

ELS CENTRES COMERCIALS⁶³

Durant el 2004 el nombre de centres comercials a les Illes Balears es va mantenir estable i varen continuar oberts els

mateixos nou centres que hi havia el 2003. No obstant això, el que sí que va variar, després de l'ampliació del centre de Portopí, va ser el total de la superfície bruta arrendable, que passà a ser de 196.808 metres quadrats. La superfície mitjana era de 9.893 metres quadrats,

63. L'anuari La Caixa es refereix a: Mercadona (Palmanova), Alcampo (Marratxí), Festival Park (Marratxí), Ocimax (Palma), Porto Pi (Palma), S'Escorxador (Palma), Radio Borne (Palma), Carrefour Palma II (Coll d'en Rabassa) i Carrefour Palma I (Palma). En el cas d'Ocimax només hi ha activitat d'oci. No inclou, però, entre d'altres, els SYP de Maó i d'Eivissa, ni tampoc l'Hiper Centre d'Eivissa.

QUADRE I-88. ELS CENTRES COMERCIALS DE LES ILLES BALEARS (2004)

	Nombre	Superfície m ²	
		Total	Mitjana
Calvià	1	6.140	6.140,00
Marratxí	2	75.900	37.950,00
Palma	6	7.000	1.166,67
Total	9	89.040	9.893,33

Fonts: La Caixa, *Anuari Econòmic d'Espanya 2005*, i Associació Espanyola de Centres Comercials.

mentre que la densitat de centres comercials de les Illes Balears el 2004 era de 206 metres quadrats per cada mil habitants, una xifra inferior als 219 metres quadrats per cada mil habitants de l'Estat espanyol. (Vegeu el quadre I-88.)

9.4.

ELS AGREGATS PRINCIPALS DEL SECTOR COMERCIAL

En aquest apartat s'analitzen les principals variables estructurals del sector comercial a partir de l'enquesta de serveis de l'Institut Nacional d'Estadística. També, s'assenyalen els grans trets estructurals del comerç balear en relació amb la resta de l'Estat.

9.4.1. ASPECTES METODOLÒGICS

Per tercer any consecutiu, els principals agregats del sector comercial els obtenim a partir de la informació que ofereix l'enquesta anual de comerç, en aquest cas de l'any 2002, que elabora l'INE. Aquesta enquesta es va fer per primera vegada el 1999, encara que de manera transitòria, fins a vincular-

se a l'enquesta de serveis, que presenta d'ençà de l'any 2000 un estudi integrat del sector, cosa que fins aleshores s'havia fet de manera discontinua i dispersa. (Aquesta informació es pot ampliar a l'estudi *L'enquesta de serveis a les Illes Balears*, editat pel Consell Econòmic i Social de les Illes Balears i l'Institut Nacional d'Estadística, Palma, 2005.)

9.4.2. TRETOS PRINCIPALS DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS I A L'ESTAT ESPANYOL

Amb gairebé 9.000 milions d'euros de xifra de negoci, el comerç és el principal sector econòmic de les Illes Balears, fins i tot per davant el turisme, de manera que l'any 2002 concentrava el 40,1% de la facturació de les empreses de serveis (el turisme només en representava el 35,2%). Així i tot, la comparació amb l'Estat espanyol sí que evidencia el pes de l'activitat turística en l'economia balear (i, en conseqüència, un menor pes relatiu de l'activitat comercial), com ho demostra el fet que la facturació del sector del comerç representa en aquest cas el 63,9% del volum total de facturació del sector serveis, enfront del 6,4% del turisme.

La productivitat en el sector del comerç a les Illes Balears va ser l'any 2002 de 22.611 euros per persona ocupada; això és: 3.775 euros més baixa que la productivitat del sector del comerç a l'Estat espanyol i 1.269 euros més baixa que la dada obtinguda per al 2001. Segons es desprèn de les taxes calculades per al global del sector, la generació de valor afegit a partir de la producció va ser set punts més alta a les Illes Balears (65%) que a l'Estat espanyol (58%). En canvi, la distribució d'aquest valor afegit segueix un patró força semblant a les Illes Balears i a l'Estat espanyol; les despeses de personal se situen al voltant del 57% i l'excedent brut d'explotació, a l'entorn del 43%. Respecte de l'any anterior, cal ressenyar l'increment percentual de les despeses de personal en detriment de la generació d'excedent, increment que s'ha posat de manifest sobretot a les Illes Balears, en què l'any 2001 s'observava un equilibri quasi perfecte entre les despeses de personal i l'excedent d'explotació. (Vegeu el quadre I-89.)

Si ho desglossam per subsectors, la major productivitat diferencial del sector del comerç observada a l'Estat espanyol en relació a Balears respon bàsicament al comerç a l'engròs i, en menor manera, en la venda, el manteniment i la reparació de

vehicles. En canvi, la productivitat del comerç al detall de les Illes Balears és força semblant a la de l'Estat espanyol, fins i tot una mica superior. (Vegeu el gràfic I-23.)

Seguint l'esquema comparatiu entre els resultats a les Illes Balears i a l'Estat espanyol, la taxa de valor afegit en tots els subsectors clarament és més alta a les Illes Balears. Tant a les Illes Balears com a l'Estat espanyol, la major taxa de valor afegit, la genera el comerç al detall, però mentre que a les Illes és del 72%, a l'Estat espanyol es redueix al 67%. Pel que fa al comerç a l'engròs, les diferències també són notòries a favor de les Illes Balears, en què aquest subsector genera el 61% de valor afegit, mentre que al conjunt de l'Estat espanyol aquesta taxa només és del 53%. El subsector de l'automoció és el que presenta una igualtat major: un 53% a les Illes Balears i un 51% a l'Estat espanyol.

D'altra banda, la distribució del valor afegit per subsectors ofereix un panorama bastant més parell entre les Illes Balears i l'Estat espanyol. En tots dos casos el major percentatge de despeses de personal correspon al subsector de l'automoció —el 67% i el 63%, respectivament—, mentre que en el subsector del comerç al detall les despeses de personal són del 52% pel que fa a les

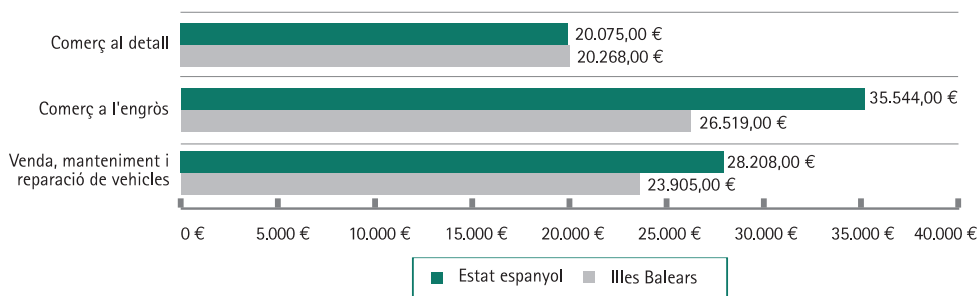
QUADRE I-89. PRINCIPALS INDICADORS DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS I A L'ESTAT ESPANYOL (2002)

	Illes Balears	Estat espanyol	Diferència
Productivitat (en euros)	22.611	26.386	-3.775
Taxa de valor afegit (%)	64,80	57,50	7,30
Taxa de despeses de personal (%)	57,40	56,90	0,50
Taxa d'excedent brut d'explotació (%)	42,60	43,10	-0,50

Fonts: INE, enquesta anual de comerç.

Gràfic I-23

Productivitat del sector del comerç a les Illes Balears i a l'Estat espanyol (2002)

Font: INE, enquesta anual de comerç.

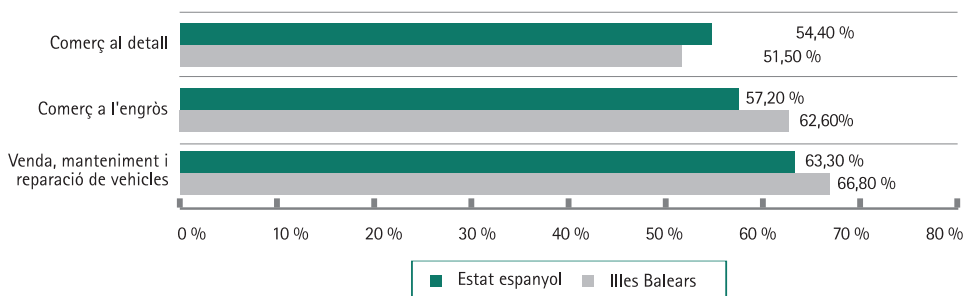
Illes Balears i del 54% quant a l'Estat espanyol. La distribució de la taxa d'excedent brut d'explotació és, en canvi, proporcionalment més alta en el subsector del comerç al detall que a la resta de subsectors i, en el cas de l'automoció, ni a les Illes Balears ni a l'Estat espanyol no arriba ni tan sols al 40%, circumstància que demostra que es tracta d'un sector intensiu en mà d'obra. (Vegeu els gràfics I-24 i I-25.)

9.4.3. ANÀLISI DEL SECTOR DEL COMERÇ A LES ILLES BALEARS

Segons es desprèn de les dades de l'enquesta, el sector del comerç va moure l'any 2002 una xifra de negoci de 8.933 milions d'euros, que es distribuïa entre els 5.786 milions d'euros de les petites empreses (amb menys de vint persones ocupades) i els 3.147 de les grans empreses (amb vint persones ocupades o més).

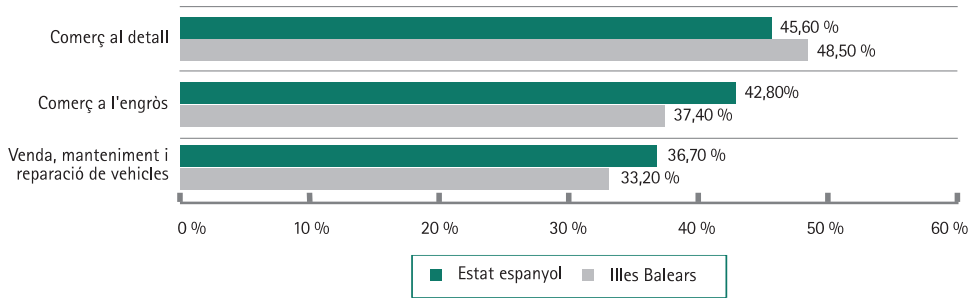
Gràfic I-24

Taxa de despeses de personal del sector del comerç a les Illes Balears i a l'Estat espanyol (2002)

Font: INE, enquesta anual de comerç.

Gràfic I-25
Taxa d'excedent brut d'explotació del sector del comerç a les Illes Balears i a l'Estat espanyol (2002)

Font: INE, enquesta anual de comerç.

El 98,1% de la facturació d'aquestes empreses es produí a les Illes Balears, mentre que només l'1,9% es feia a la resta de l'Estat. Aquesta xifra representa, a més, el 80,7% del total facturat a les Illes Balears per empreses del sector del comerç, mentre que l'altre 19,3% és facturació per part d'empreses de fora de les Illes Balears amb establiments oberts a la nostra comunitat. (Vegeu el quadre I-90.)

D'altra banda, el valor de la producció agregada va ser de 2.332 milions d'euros, i el valor afegit a cost dels factors va ser de

1.511 milions d'euros, distribuït entre el 57% de despeses de personal i el 43% d'excedent brut d'explotació. (Vegeu el gràfic I-26.)

En conjunt, el sector del comerç aportà l'any 2002 un 10,51% del valor afegit brut (VAB) generat a les Illes Balears i un 12,27% del VAB del sector serveis.⁶⁴ La productivitat global del sector se situà entorn dels 22.611 euros per persona ocupada i era més alta en les grans empreses que es dedicaven al comerç a l'engròs.

QUADRE I-90. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR COMERCIAL SEGONS EL VOLUM DE LES EMPRESES (2002)

	Empreses amb menys de 20 persones ocupades	Empreses amb 20 o més persones ocupades	Total
1. Xifra de negoci	5.785.688	3.147.229	8.932.917
2. Variació d'existències	667	1.812	2.479
3. Treballs realitzats per l'empresa per a l'immobilitzat	267	1.702	1.969
4. Altres ingressos de gestió	29.221	50.170	79.391

Continua

64. Vegeu: Institut Nacional d'Estadística, comptabilitat regional d'Espanya (CRE-95).

**QUADRE I-90. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR COMERCIAL
SEGONS EL VOLUM DE LES EMPRESSES (2002)**

	Empreses amb menys de 20 persones ocupades	Empreses amb 20 o més persones ocupades	Total
5. Consum de mercaderies	4.144.552	2.436.935	6.581.487
6. Treballs realitzats per altres empreses	65.217	37.891	103.108
7. Valor de la producció (1+2+3+4-5-6)	1.606.074	726.087	2.332.161
8. Consum de primeres matèries i altres aprovisionaments	130.153	28.357	158.510
9. Despeses en serveis exteriors	427.638	209.261	636.899
10. Altres despeses de gestió	9.517	5.007	14.524
11. Valor afegit a preus de mercat (7-8-9-10)	1.038.766	483.462	1.522.228
12. Imposts lligats a la producció i als diferents productes	18.598	5.333	23.931
13. Subvencions a l'explotació	6.187	6.900	13.087
14. Valor afegit al cost dels factors (11-12+13)	1.026.355	485.029	1.511.384
15. Despeses de personal	538.569	329.357	867.926
Sous i salaris	427.375	253.624	680.999
Indemnitzacions	2.041	3.245	5.286
Cotitzacions a la Seguretat Social a càrrec de l'empresa	106.631	69.409	176.040
Aportacions a sistemes complementaris de pensions	470	363	833
Altres despeses socials	2.052	2.716	4.768
16. Excedent brut d'explotació (14-15)	487.786	155.670	643.456

Unitat: milers d'euros.

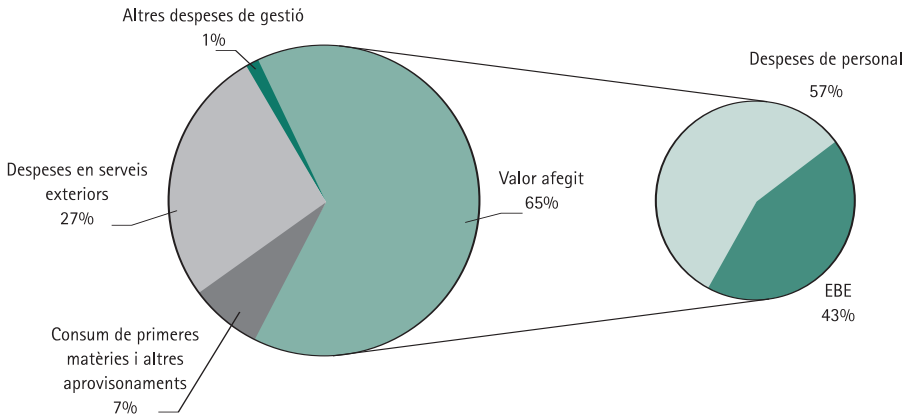
Font: INE, enquesta anual de comerç, i elaboració pròpia.

Si distingim entre els tres subsectors que configuren el sector del comerç, s'observa que la xifra de negoci generada pel comerç al detall i a l'engròs és bastant semblant i representa en conjunt gairebé el 85% de la xifra de negoci del conjunt del sector. En canvi, pel que fa al valor de la producció, el pes del comerç al detall és gairebé del 50%. (Vegeu el quadre I-91.)

Aquesta mateixa pauta es manté en relació amb el valor afegit generat a partir del procés productiu, en què novament el comerç al detall és responsable de més del 50% del valor afegit del sector comerç. Així, el comerç al detall obtingué com a resultat de la seva producció el 73% de valor afegit, percentatge que es reduí en el cas del comerç a l'engròs i de l'automoció al 62% i al 52%, respectivament.

Gràfic I-26

Distribució de la producció generada pel sector comercial (2002)

Font: INE, enquesta anual de comerç i elaboració pròpia.

QUADRE I-91. PRINCIPALS MACROMAGNITUDS DEL SECTOR COMERCIAL SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT (2002)

	Automoció	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Xifra de negoci	1.348.732	3.777.909	3.806.276	8.932.917
Valor de la producció	360.813	883.203	1.088.145	2.332.161
Valor afegit als preus de mercat	187.996	544.541	789.691	1.522.228
Valor afegit a cost dels factors	189.523	542.145	779.716	1.511.384
Despeses de personal	126.691	339.550	401.686	867.927
Excedent brut d'explotació	62.832	202.595	378.030	643.457
Compres i despeses en béns i serveis	1.177.803	3.262.347	3.038.358	7.478.508
Compres de béns i serveis per a la revenda	1.006.342	2.930.019	2.744.909	6.681.270
Inversió bruta en béns materials	39.327	86.702	70.477	196.506
Personal ocupat (30/09)	8.059	21.162	41.624	70.845
Personal remunerat (30/09)	6.568	18.111	29.311	53.990

Unitat: dades econòmiques en milers d'euros.
 Font: INE, enquesta anual de comerç.

La distribució del valor afegit també va ser bastant desigual entre els diferents subsectors. Mentre que el comerç al detall distribuïa pràcticament a parts iguals el valor afegit entre despeses de personal i

excedent brut d'explotació, el comerç a l'engròs i l'automoció hagueren de fer front a unes despeses de personal molt més importants, del 63% i del 67%, respectivament.

QUADRE I-92. PERSONES OCUPADES SEGONS EL VOLUM DE LES EMPRESES DEL SECTOR DEL COMERÇ (2002)

	Empreses amb menys de 20 persones ocupades	Empreses amb 20 o més persones ocupades	Total
1r trimestre	46.381	17.070	63.451
2n trimestre	50.339	18.430	68.769
3r trimestre	51.407	18.996	70.403
4t trimestre	47.038	17.705	64.743
Mitjana anual	48.791	18.050	66.842

Font: INE, enquesta anual de comerç.

El nombre de persones ocupades en el sector del comerç va ser l'any 2002 de 66.842 com a mitjana al llarg de l'any. Si n'observem el comportament per trimestres, es constata una pauta clarament estacional que tendeix a incrementar l'ocupació en el segon trimestre i en el tercer. El 73% d'aquesta ocupació, el generen les petites empreses. Per subsectors, el comerç al detall concentra el 59% del total de l'ocupació del sector comercial; el comerç a l'engròs, el 30%, i l'automoció, l'11%. (Vegeu el quadre I-92.)

Si analitzam l'estructura laboral del sector comercial, es veu que l'estabilitat de l'ocupació va estar per sobre del 67% i són els treballadors de les petites empreses els que tenien una estabilitat major (del 72%, davant el 58% dels treballadors de les grans empreses). Respecte de la participació femenina, observam que els valors se situaven per sobre del 40%, amb una presència major de les dones a les petites empreses. La taxa d'externalitat en l'ocupació va ser ínfima, amb valors sempre inferiors a l'1%. (Vegeu el quadre I-93.)

QUADRE I-93. COEFICIENTS DEL SECTOR DEL COMERÇ RELACIONATS AMB EL FACTOR TREBALL (2002)

	Empreses amb menys de 20 persones ocupades	Empreses amb 20 o més persones ocupades	Total
Persones ocupades per empresa	2,70	48,20	3,70
Personal extern per empresa	0,00	0,40	0,00
Productivitat (euros)	21.036	26.871	22.611
Taxa d'estabilitat en l'ocupació (%)	72,00	58,10	67,30
Taxa de participació femenina (%)	45,30	40,80	44,20
Taxa d'ocupació femenina assalariada (%)	46,50	41,70	44,90
Taxa d'externalitat en l'ocupació (%)	0,60	0,70	0,70

Font: INE, enquesta anual de comerç.

QUADRE I-94. COEFICIENTS DEL SECTOR DEL COMERÇ RELACIONATS AMB EL FACTOR TREBALL SEGONS EL TIPUS D'ACTIVITAT (2002)

	Automoció	Comerç a l'engròs	Comerç al detall	Total
Persones ocupades per empresa	4,30	5,10	3,10	3,70
Personal extern per empresa	0,00	0,10	0,00	0,00
Productivitat (euros)	23.905	26.519	20.268	22.611
Salari mitjà	15.312,00	15.570,00	11.780,00	13.542,00
Taxa d'assalariats (%)	81,50	85,60	70,40	76,20
Taxa d'estabilitat en l'ocupació (%)	79,20	69,30	63,50	67,30
Taxa de participació femenina (%)	14,70	23,90	60,20	44,20
Taxa d'ocupació femenina remunerada (%)	15,90	25,00	63,70	44,90
Taxa d'externalitat en l'ocupació (%)	0,30	1,80	0,10	0,70

Font: INE, enquesta anual de comerç.

Si es fa referència als tres subsectors, l'estabilitat en l'ocupació va ser més alta en l'automoció i en el comerç a l'engròs —el 79% i el 69%, respectivament—, mentre que en el comerç al detall va ser del 64%. La participació femenina, en canvi, és majoritària en el comerç al detall, en què les dones són majoria, amb una taxa superior al 60%, però molt més modesta en el comerç a l'engròs (24%) i en l'automoció (15%). D'altra banda, l'externalitat en l'ocupació torna a ser testimonial en tots els casos i només en el comerç a l'engròs s'acosta al 2%. (Vegeu el quadre I-94.)

9.5.

L'EVOLUCIÓ CONJUNTURAL DEL COMERÇ AL DETALL

A l'hora d'analitzar l'evolució més recent del comerç al detall disposam de la infor-

mació que proporciona l'enquesta de conjuntura de comerç al detall, que publica mensualment l'INE.⁶⁵ L'índex de comerç al detall, base 2002, ens mostra l'evolució de les vendes del comerç al detall. A les Illes Balears, les vendes varen créixer durant el 2004 un 5,69% (1,5 punts més que el 2003). El creixement mitjà observat a la resta de comunitats autònomes va ser del 5,49%. (Vegeu el quadre I-95.)

Al llarg del 2004 el comerç al detall a les Illes Balears va seguir una tendència clarament marcada per l'efecte de l'estacionalitat, característic de la nostra economia. D'aquesta manera, va ser entre els mesos de maig i octubre que es produí un volum de vendes més important respecte de la resta de l'any. El mes de juliol va ser el de més vendes, amb la coincidència de l'afluència turística estival amb les baixes d'estiu. (Vegeu el quadre I-96.)

65. Es pot considerar com una enquesta complementària a l'enquesta anual de comerç.

QUADRE I-95. ÍNDEX DE COMERÇ AL DETALL PER COMUNITATS AUTÒNOMES.					
UNITAT: BASE 2001 (PREUS CORRENTS) (2001-2004)					
	2001	2002	2003	2004	% var. 04/03
Andalusia	100,01	104,86	109,78	114,22	4,05
Aragó	100,00	103,32	106,97	111,83	4,54
Astúries	100,00	103,46	110,94	116,25	4,78
Illes Balears	99,99	102,18	106,44	112,50	5,69
Illes Canàries	100,00	104,69	113,31	116,87	3,14
Cantàbria	100,00	101,40	108,07	114,41	5,87
Castella i Lleó	100,02	105,58	108,10	113,63	5,11
Castella-la Manxa	100,00	105,24	112,30	118,58	5,60
Catalunya	100,01	106,28	114,18	121,93	6,79
Com. Valenciana	100,03	107,79	113,89	119,11	4,59
Extremadura	100,02	105,52	114,88	122,92	7,00
Galícia	99,99	105,59	113,18	119,95	5,98
Madrid	100,01	103,43	107,51	114,40	6,41
Múrcia	100,01	108,63	118,08	124,89	5,77
Navarra	99,99	103,88	112,85	117,95	4,52
País Basc	100,00	103,03	108,28	115,73	6,88
La Rioja	100,00	105,03	112,59	118,59	5,33
Ceuta	100,03	97,87	97,97	97,32	-0,66
Melilla	100,00	100,95	104,34	105,63	1,23
Espanya	99,33	105,03	110,99	117,08	5,49

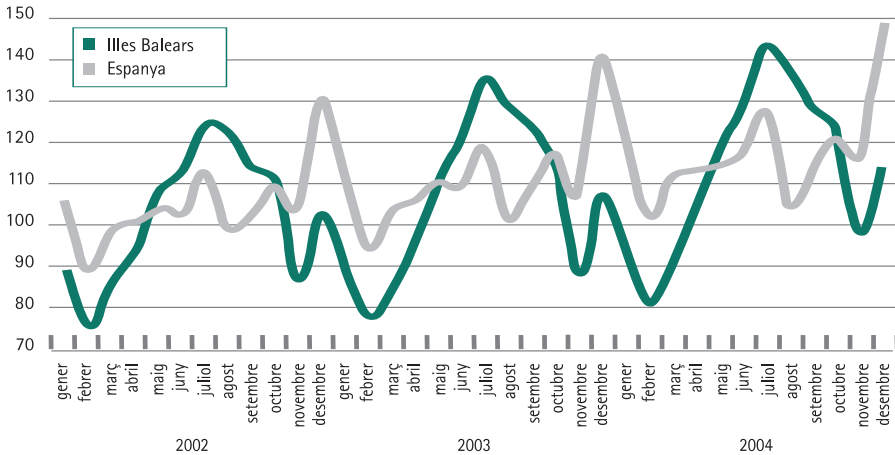
Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

QUADRE I-96. ÍNDEX DE COMERÇ AL DETALL (2004)			
UNITAT: BASE 2001 (PREUS CORRENTS)			
	Índex	% variació mensual	% variació interanual
Gener	94,06	-12,30	5,90
Febrer	80,33	-14,60	2,90
Març	90,58	12,80	6,10
Abril	102,67	13,40	6,50
Maig	117,68	14,60	5,80
Juny	128,22	0,09	5,60
Juliol	142,54	11,20	5,70
Agost	135,91	-4,60	5,90
Setembre	127,80	-0,06	3,90
Octubre	119,81	-6,30	5,20
Novembre	97,48	-18,60	10,30
Desembre	112,93	15,90	5,30

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

Gràfic I-27
Índex de comerç al detall (2002-2004)
Unitat: base 2002 (preus corrents)

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

Si ho comparem amb l'evolució que ha seguit a l'Estat espanyol, l'estacionalitat de l'economia illenca és, una altra vegada, l'element explicatiu del major valor de l'índex a les Illes Balears entre els mesos de maig i octubre, mentre que la resta de l'any se situava per davall de l'índex registrat a l'Estat espanyol. En ambdós casos, deixant de banda els efectes estacionals, s'evidencia una lleugera tendència creixent al llarg de l'any 2004. (Vegeu el gràfic I-27.)

El comportament del comerç al detall durant el 2004 pel que fa a l'ocupació va ser bastant similar a l'evolució de les vendes que acabam de comentar. Així, l'ocupació en el comerç al detall es va incrementar al llarg de l'any un 1,14%, dues dècimes més que en l'àmbit de l'Estat espanyol, en què l'ocupació va augmentar el 0,94%. (Vegeu el quadre I-97.)

Al marge d'aquesta lleugera tendència creixent de l'ocupació respecte de l'any anterior, es constata també la presència d'una pauta estacional en termes de l'evolució de les vendes, si bé en aquest cas la tendència interanual indica un cert distanciament entre el ritme de creixement de l'ocupació, major a l'Estat espanyol que a les Illes Balears. (Vegeu el quadre I-98 i el gràfic I-28.)

Pel que fa als preus, no es disposa de cap indicador que abasti el sector del comerç al detall en conjunt. En qualsevol cas, sí que és possible aproximar-s'hi a partir dels preus d'aquells grups de productes que són característics de la venda al detall i que, per tant, poden ser representatius dels preus del sector. Així, hem obtingut un indicador de l'evolució dels preus del sector del comerç a partir de la combina-

**QUADRE I-97. ÍNDEX D'OCUPACIÓ DEL COMERÇ AL DETALL PER COMUNITATS AUTÒNOMES.
UNITAT: BASE 2001 (2001-2004)**

	2001	2002	2003	2004	% var. 04/03
Andalusia	99,99	103,23	107,55	111,76	3,91
Aragó	99,99	101,80	104,93	106,06	1,08
Astúries	99,98	101,00	102,15	102,33	0,18
Illes Balears	99,99	100,75	100,53	101,67	1,14
Illes Canàries	99,98	103,48	107,68	108,51	0,78
Cantàbria	100,00	101,75	105,05	108,62	3,39
Castella i Lleó	99,97	102,48	104,23	106,10	1,80
Castella-la Manxa	100,01	102,30	105,85	108,91	2,89
Catalunya	100,00	103,03	106,40	108,86	2,31
Com. Valenciana	100,00	102,25	104,75	106,76	1,91
Extremadura	99,99	102,20	103,73	105,47	1,68
Galícia	100,00	100,55	104,38	107,81	3,29
Madrid	100,00	106,38	111,35	115,38	3,62
Múrcia	100,01	104,10	108,80	113,24	4,08
Navarra	99,97	101,63	105,88	108,22	2,21
País Basc	99,98	102,75	105,23	107,37	2,04
La Rioja	99,98	106,10	109,65	112,48	2,58
Ceuta	100,01	102,93	106,63	106,09	-0,50
Melilla	99,97	102,18	99,28	100,95	1,69
Espanya	99,08	103,15	106,55	107,55	0,94

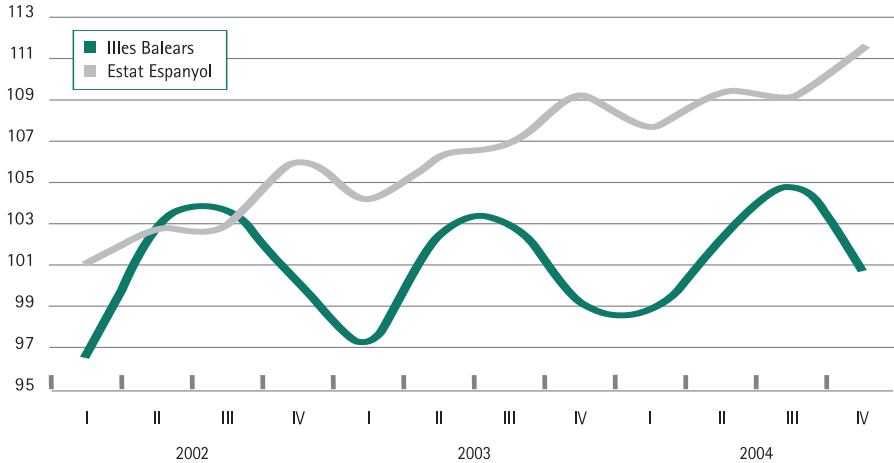
Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

**QUADRE I-98. ÍNDEX D'OCUPACIÓ DEL COMERÇ AL DETALL PER TRIMESTRES.
UNITAT: BASE 2001 (2004)**

	Índex	% variació mensual	% variació interanual
1r trimestre	98,88	-0,40	1,60
2n trimestre	102,37	3,50	-0,10
3r trimestre	104,76	2,30	1,80
4t trimestre	100,69	-3,90	1,40

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

Gràfic I-28
Índex d'ocupació en el comerç al detall (2002-2004)
 Unitat: base 2002

Font: INE, enquesta de conjuntura de comerç al detall.

ció dels preus dels grups de productes següents: l'alimentació i les begudes no alcohòliques, les begudes alcohòliques i el tabac, el vestit i el calçat, el parament de la llar i la medicina.

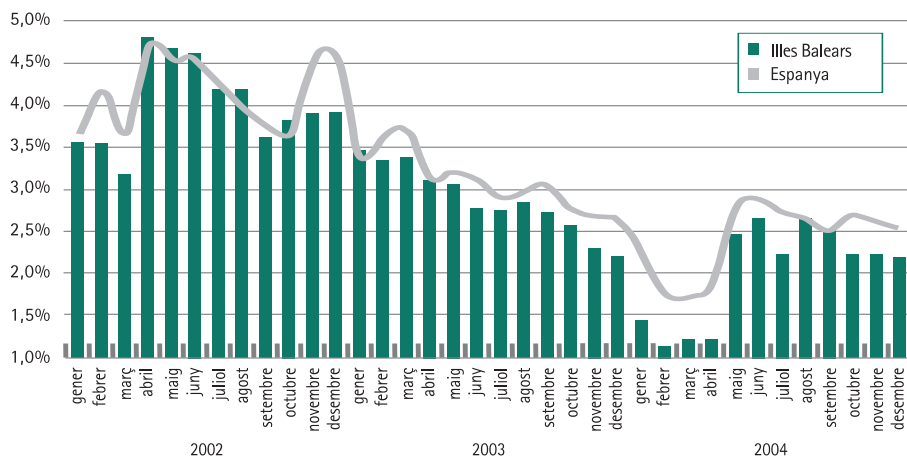
La inflació en el sector del comerç al detall va ser el 2004 del 2,4%, cinc dècimes més baixa que la inflació a l'Estat espanyol. Els preus segueixen una tendència alcista, tot i que en els mesos d'hivern (gener, febrer i desembre) i en els d'estiu (juliol i agost) varen decaure respecte del mes anterior. En relació amb el 2003, el període comprès entre els mesos de maig a setembre va ser el més inflacionista. (Vegeu el quadre I-99 i el gràfic I-29.)

QUADRE I-99. ÍNDEX DE PREUS AL CONSUM EN EL COMERÇ AL DETALL.
UNITAT: BASE 2001 (2004)

	Índex	% variació mensual	% variació interanual
Gener	106,85	-1,86	1,40
Febrer	106,57	-0,26	1,10
Març	107,15	0,54	1,18
Abril	109,00	1,74	1,18
Maig	110,71	1,54	2,44
Juny	110,71	0,02	2,64
Juliol	109,44	-1,10	2,20
Agost	108,92	-0,48	2,58
Setembre	109,21	0,28	2,54
Octubre	109,76	0,52	2,18
Novembre	111,43	1,52	2,20
Desembre	111,37	-0,06	2,16
Total del 2004	—	2,40	—

Font: INE i elaboració pròpia.

Gràfic I-29
Inflació en el sector del comerç (2002-2004)

Font: INE i elaboració pròpia.